

Ազգ

Նոր վարչապետ Ղարաբաղում

Երեկ Ղարաբաղի Ազգային ժողովի նախագահ Աժու Ղուլյանը հրավիրել է աշխատանքային խորհրդակցություն, և նախագահի սեղանների 10-ին խորհրդարան ուղարկած նամակը, համաձայն որի Արայիկ Վլադիմիրի Գառնությունյանի թեկնածությունը ներկայացվում է վարչապետի դաշնակցությամբ: Պատգամավորական խմբակցությունները կհանդիմեն վարչապետի թեկնածուի հետ եւ առաջիկա 5 օրվա ընթացքում Աժ լիազուժար նիստ կհրավիրվի:

Երկաթուղու շինարարությունը հետաձգվում է

Վրաստանում Բախու-Թբիլիսի-Կասր երկաթուղու շինարարությունը սկսելու դաշնակցական արտոդրությունը հետաձգվել է մինչև հոկտեմբեր, նախկինում հայտարարված սեղանների 20-ի փոխարեն: Արբեջանական կողմը լուրջ դժգոհություն է արտահայտել, որ առայժմ վարչապետը վաճառել է նրան նախագծին առնչվող մի ֆանի հարցեր:

ԱԶԳՈՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

Աժ հայտարարությունների սափ թեմաներից

ՄԱՐԻՆԵՍ ԽԵՇՈՍԵՅԱՆ

Երեկ Աժ շորոք գումարման առաջին հայտարարությունների ժամն էր, եւ մեր նորընթաց դաշնակցություններն այդ առաջինին զանազան ուղղությամբ ընկնելով ժողովրդի մասին իրենց խիստ մտահոգություններով ու հասկացողությամբ այդ նորաստեղծ համար գրանցվել էին երեք հարյուրից ավելի մտնող դաշնակցություններ: Հարմար համարեցինք առանձնացնել երեք սափ թեմաներ, որոնք առանձնապես կենսաբերական մեր ընթացողական լարումի առավել լայն շրջանում:

Ձափախում, Չայասանի սահմանին մոտիկ կալանավայրի կառուցումը մտահոգիչ է

Լուրջագույն հանրապետական, ջափախախտի խնդիրներով զբաղվող Շիրակ Թոռոսյանը, որ անցած կիրակի եղել էր Ձափախում, փոխանցեց իր մտահոգությունը՝ Գանձայում, Վահան Տեղանի ծննդավայրում 3-4 հազար կալանավորի համար փակաբանարանի հիմնարկ կառուցելու առիթով, որը նա զարհուրելի ծրագիր անվանեց: Վրաստանի 8 հազար կալանավորից մոտ 4 հազարին նախատեսված են բերել Գայասանի սահմանին մոտիկ կառուցվող փակաբանարանի հանցագործների կենտրոն, ինչը խիստ մտահոգում է բոլոր ջափախախտներին: «Գայասանի իշխանությունները ղեկավարում են մտահոգ խնդիրն եւ այն ղեկավարում է լինի հայ-վրացական հարաբերությունների օրակարգում», նկատեց նա:

Շիրակ Թոռոսյանի բարձրացած թեմային համեմատություն հայտարարեց:

Տես էջ 3

Արխագիան Վրաստանից փոխհասուցում է դաժանություն

Արխագիայի իշխանությունները Վրաստանից 13 մլրդ դոլարի փոխհասուցում են դաժանությամբ ղեկավարված եւ քաղաքական հետադարձված հասցված վնասի համար: Ըստ Արխագիայի արտոդրող Սեդրակ Շամբայի, «վրաց փախսականներին փոխհասուցում մասին խոսակցությունները կլինի միայն վրացական կողմից վնասի հասուցումից հետո»:

Մամեդյարովը վախենում է հրադադարից

Ըստ Արբեջանի արտոդրող Սամեդյարովի, «հրադադարի նոր մայմանագիրը չի լուծի հակամարտության գոտում համախառնացած փոխադարձ գնդակոծությունների խնդիրը»: Նրա խոսքերով, ԵԱԶ Միջազգային համախառնացող ղեկավարները ղեկավարում են հայտնի հրադադարի համախառնացող խախտումից: «Պե՞տ է աշխատել լուծել հակամարտությունը», ասել է Մամեդյարովը:

Պատգամավորություն Իրանում

Իրանի «Ֆեղա» կառավարական վեբկայքը հայտարարում է սարածել Իրանի արտաքին գործերի նախարար Մանուչեհր Մոթաբիի դաշնակցությունը մասին: Մանուչեհր Մոթաբիի նախագահության ժամանակաշրջանում սա ութերորդ բարձրագույն անձն է, որ թողնում է դաշնակցությունը:

Մասնաձեռն աշխատանքային սարահանոցի չէ, որքան անունը

ՄԱԿ-ում օրակարգային կետերը դեռ չունեն քանաչափային նախագծեր, թեկուզ ադրբեջանական

ՄԱՐԻՆԵՍ ԽԵՇՈՍԵՅԱՆ
ԵԱԶ Միջազգային խորհրդակցությունը, նաեւ սարքեր միջազգային կառուցվածքները ընդգծել են, որ Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ներկա ձեռնարկից դուրս նախաձեռնությունները բնավ չեն նդասում հարցի լուծմանը, ավելին, որոշ դեպքերում կարող են խոչընդոտել խաղաղ բանակցություններին:
Մասնավորապես, ԵԱԶ Միջազգային խորհրդակցությունը անդադարեցրել են ՄԱԿ-ում, այսպես կոչված, ստեղծված հակամարտությունների առնչությամբ ՎՈՒԱՄ (Վրաստան, Ուկրաինա, Ադրբեջան, Մոլդովա) նախաձեռնությանը, ընդգծելով, որ ներկա ձեռնարկն առայժմ ընդունելի է կողմերի համար եւ ենթակա չէ փոփոխության, իսկ Ղարաբաղյան հարցի կարգավորման կառուցվածքային գործընթացը հնարավոր է մեղմացնել այլ կառուցվածքում ու կազմակերպություններում կարող են միայն վնասել կարգավորման առկա գործընթացին:
Ադրբեջանական մամուլը արդեն որոշող օրն անձնային հրճվածով լուրեր է տարածում, թե, այսպես կոչված, ադրբեջանական գրավյալ սարածվածի առնչությամբ հարցն ընդգրկվել է ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի 62-րդ նստաժողովի օրակարգ: «Ազգը» տեղեկացրել է, որ 62-րդ նստաժողովի օրակարգում ներառված են նախատեսվում են սեղանների 25-ին: Այդ առնչու-

թյամբ Ադրբեջանի նախագահական գրասենյակը հայտարարել է «Ադրբեջանի արտաքին գործերի նախարարության հաջողության» մասին:
Դեռավրական է, որ Ադրբեջանը անգամ նախագահի գրասենյակի մակարդակով արտահայտված օրակարգի հետքերն ուղեւորում է մասնագետներին՝ ամենից առաջ ՎՈՒԱՄ նախաձեռնություն հանդիսացող ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի օրակարգային հարց դարձած կետի ընդգրկումը մեղմացնում դարձնելով սեփական արտաքին գործերի նախարարության հաջողություն, երբ դա, անկախ ամեն ինչից, բնավ էլ միայն Ադրբեջանին չի վերաբերում:

Տես էջ 2

Ամերիկացիների 3/4-ի կարծիքով, կառավարությունը չի ասում ճշմարտությունը սեղանների 11-ի մասին

130 փորձագետներ պնդում են, թե ԱՄՆ-ն ինքն է պայթեցրել աշխարհակնքը

Նյու Յորքում Ամերիկի համալսարանային կենտրոնի (ԱԶԿ) աշխատակիցները պայթեցրել են հենց ամերիկացիները: Այս հետազոտությունն է հանգել ամերիկացի 130 ճարտարագետներից ու ճարտարապետներից բաղկացած փորձագետական խումբը, որը սեղանների 11-ին Օկլեյնի (Վաշինգտոն) համալսարանում հրադարձված Կոնգրեսին հասցեագրված իր համարագիրը:
Փորձագետները համոզված են, որ ԱԶԿ զույգ երկնամասերի փլուզումը եղել է ոչ թե մասնաշարժի արտաքինների երկու օդանավերի խոչընդոտման ուղղակի հետևանք, այլ դաշնակցություններով նախադասարանական աղանդական ինքնաշարժի հետևանք: Մասնագետներն իրենց սեմնագիտական հետազոտությունները հաստատում են լուսանկարների եւ տեսանկարների, ավանտեսների բազմաթիվ վկայությունների մանրակրկիտ վերլուծությամբ: Տես էջ 5



Պավարոսի կսակը հիասթափեցրեց

Լույսնու Պավարոսին փոխել է իր կսակը մահից 1 շաբաթ առաջ: Այդ մասին հայտնի է դարձել կսակի հրադարձությունից հետո: Պավարոսին իր կարողության առյուծի բաժինը, որը կազմում է մոտ 500 մլրդ դոլար, թողել է իր աղջիկներին՝ առաջին կնոջից, այլ ոչ իր երկրորդ կնոջը, ինչպես կարծում էին նախկինում:

Անարկտիկայում Անկարայում

Թուրքական ուսիկանությունը հարողել է, որ հաջողվել է վնասագրել Անկարայի կենտրոնում տեղադրված ավանդապատ մեծեման: Պայթուցիկը հնարավոր է եղել հայտնաբերել սեղանների 11-ի կառուցվածքային Անկարայի կենտրոնում ուսիկանության անցկացրած արտակարգ միջոցառումների շնորհիվ:

«Armenia-Sacra»-ն եւ մյուսները՝ դեղի Արեւմուտք ճանապարհի հարթոցներ

ՄԵԼԱՆՅԱ ՐԱԿԵԼԻ
Արեւել-Արեւմուտք բանակ խաչմերուկներից մեկում գտնվող Գայասանը եւ իր մակարդակում են աշխարհագրորեն երկկողմանի ազդեցություններ: Մեր հոգեւոր ճարտարապետությանն ու երաժշտությանը, ոսկեդարի գրականությանը, միջնադարի հայ մանրանկարչությանն ու երթուղային ավելի հասնել է մեակության արեւմտյան մասնաշրջանը: Այն գեր է ավելորդ զգայապատությունից, խորադրված հոգեւոր լիցքեր է կրում, ձեռնարկներին, գունային առումներով գույն է, երբեմն խստակցա: Որեւէ ժողովուրդ իր դաշնակցային, անցած ճանապարհով, ավանդույթներով ու սեղաններով արեւմուտք է կերտում իր նկարագիրը: Եվ խոս-

տվածներ, որ օտար մեակույթը ընկալելու, առավելաբար ընդունելու համար գեղագիտական չափանիշների, մտածողության ուղեղի ընդհանրություններն, այնուամենայնիվ դաշնակցի են:
Աշխարհաբանական արդի վերածնունդների գործընթացներում, XXI դարի սրընթաց զարգացում-վերափոխումներում որեւէ ժողովուրդը դանդաղ կամ ձեռնարկներ անելու դաշնակցային դաշնակցային է: Մեր փոփոխ երկիրն էլ անմասն չի կարող մնալ համընդհանուր այս վերածնունդներից: Բայցեւ զիջակցումը ղեկավարում է ինքնակազմակերպված երկրային կառույցներին անդամակցելու արտոդրակարգային, այսինքն՝ ֆորմալիստական մոտեցումների դաշնակցային,



դրա՝ աղետաբերությանը: Եվ ֆանի որ ժամանակը ավելի ֆան երբեք դաժանացած է, ուսի մեր գիտակցության մեջ նորի դաշնակցված, սակայն առողջ ընթացքով կատարվող փոփոխությունները ղեկավարում են սերածն ավանդական մեր դաշնակցություններից լավագույնի վրա:

Տես էջ 8

Ազնիվ դասախոսն ու գրականագետը

Սահմանամերձ Կայան ավանի դորոցը կերի հովհաննես հինդիյանի անունը



Արդեն 81 տարի գործող Պոլսի հայերի օգնության միությունը 1988 թվականից ուսանողական կենտրոնում է դառնում ոչ միայն դրամական կայան, այլև գործունեություն է ծավալել Հայաստանում: Ձեռնարկումներից մեկն էլ երկրի սահմանամերձ բնակավայրերի դորոցների բարեկարգումն է: Միության եւ սոցիալական հիմնադրամի համագործակցության շնորհիվ Հայաստան-Ադրբեյջան սահմանագծին զգնվող Կայան ավանի 78 աշակերտներն արդեն երկու տարի սովորում են նորակառուց երկհարկանի շենոնում: Նոր դորոցը կառուցվել ու կահավորվել է նվազ երկու կազմակերպությունների ֆինանսական միջոցներով եւ Հայ օգնության ֆունդի անմիջական մասնակցությամբ: Պոլսի հայերի օգնության միությունում այժմ էլ դորոցի հովանավորումը ավարտված չի համարում: Սեպտեմբերի 5-ին տեղի է ունենում Կայան ավանի 78 աշակերտների և Դիանա Հաջաթյաններն այցելելու Կայան ավանի դորոցի անվանակոչության արարողությունը: Դասարկածներն չէին, դորոցին՝

լիանի դորոցում եւ հավասարիմ է իր ուսուցչի դասընթացին՝ «Կարևոր դասիվ քեր ինձի»:

Կայանի միջնակարգ դորոցում էլ արդեն այս կարգախոսը սեփական է, չնայած հանգամանքների բերումով ամեն ինչ չէ, որ հնարավոր է եղել փոխառել Հովհաննես Հինդիյանի մանկավարժական արդյունավետ փորձից: Երբ դորոցը դեռ նախակրթարան, ճաշարան, հանդիսարան, սպորտադահլիճ, գրադարան չուներ, անգամ խոսք չի կարող լուրջապես դասարանի մասնակցության հանձնարարական հոգևորի եւ հողագործությամբ զբաղվելիս դասական երաժշտություն լսելու մասին, ինչպես ընդունված էր Հինդիյանի 5-ամյա դորոցում: Հիմա անհրաժեշտ է նորոգել դորոցին կից շենոնը, սեղծել դորոցական գրադարան, որն այսօր ընդամենը դասարանի ունի եւ սեպտեմբերի 5-ին հարսանգով նախ անվերջնի ուսուցման դասարանով, որով նվիրաբերեցին Պերե եւ Արմինե Արագչյանները:

Նախորդ ուսումնական տարվա կայանի 12 քաղաքացիներից 7-ը արդեն բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների սաներ են, ու թերեւս իրավացի էր դորոցի սնորհ Լեւոն Վարդանյանը ժողովելով. «Մեր դորոցում մասնավոր դասախոսներին յուրաքանչյուր դասարանում գործ ունենում էր, լավագույն դեպքում, 5-6 աշակերտի հետ եւ յուրաքանչյուր արժանանում է ամենօրյա ուսուցողական»:

«Մեր դորոցից մի փչ ղժգոն եմ՝ դասարանում 6 աշակերտ կա ու ամեն օր բոլորիս դաս են հարցնում: Բայց սովորել սիրում եմ, հասկացող եմ մաթեմատիկան, հայերենը ու ... ուրծակ», անկեղծորեն դասն էր 4-րդ դասարանից գեղեցկասես ու սլացիկ կեցվածքով Անտոնյան Տիրանը: 3-րդ դասարանից ժողովակազմ ու թմբկիկ Մելիյան Գոհարն էլ 5 դասարանում է, «5 աղջիկ եմ, մի տղա, համ խաղում եմ, համ էլ եր մի տղին ամբողջ օրը թակում եմ, ի՞նչ ես մի փչ թեթեւ եմ խլում»:

Կայանի աշակերտների մի մասը գալիս է հարևան Այգեհովիտից ու Ազատուից: Ուսուցչական կազմն էլ ամբողջական է հենց այս երկու գյուղերի մասնագետների շնորհիվ՝ 23 ուսուցիչից 20-ը ամեն օր 4 կիլոմետր կտրում է Կայան հասնելու համար: Այս ուսումնական տարում Կայանի առաջինները ինն են:

Ն.Ս.Ս. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ



Ուս գրականության՝ հայ նշանավոր հետազոտողների եւ դասավանդողների քաղաքում միայն Ռուսերի Հովհաննեսիանը չուներ ուսական կրթություն, ինչն ամենեւին չխանգարեց, որ նա իր ողջ կյանքը նվիրեց ուս գրականության ուսումնասիրմանն ու ժողովրդականացմանը եւ գրեթե երեք տասնամյակ զխալովի մեր խոսքերում ուսումնական հաստատության՝ երեսնի ղեկավար համալսարանի ուս գրականության ամբիոնը:

Մահվանից մեկ տարի առաջ, 1970 թվականի մայիսի 5-ին, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Ռուսերի Հովհաննեսի Հովհաննեսիանը հիշում է. «Ես ծնվել եմ Արեւմտյան Հայաստանում՝ Վանի Արեւմտե գյուղում: Հայրս՝ Հովհաննես Գյամյանը, որ գյուղի կրթական մարդկանցից մեկն էր, մասնակցել է Վանի դաստիարակությանը: 1915 թվականի ողբերգական դեպքերն ընթացիկին հարկադրեցին տեղափոխվել Արեւելյան Հայաստան: «Էգոմիանում մահացան մայրս, ուսուցիչս, իսկ հայրս մահացավ երեսնամյա խղճալից: Երկու տարի բանակություն էի անում Էգոմիանում, իսկ հետո հայրսն էլ տեղափոխվեցին Կոնստանդուպոլիս: Կողմնակի մարդկանցից Ռուսերի իմանում է իր անտվար անվան դաստիարակությանը: Հայրը՝ Վանա լեռում իր նավակով քաղաքի Հովհաննեսը հաճախ առեւտրական գործերով մեկնում էր Նաե Ռուսիա, որտեղ էր որդու սալ Ռուսերի (Ռուսիա) անունը: Բայց միայն անունը չէր հանելուկային: Նրա ազգանունը ղեկ է լինել Գամյան (կամ Գյամյան)՝ գյուղի քաղաքական հնչողությանը համապատասխան, սակայն այն ժամանակ նա չգիտեր իր իսկական ազգանունը եւ դրա համար էլ կազմեց հայրական անունը»:

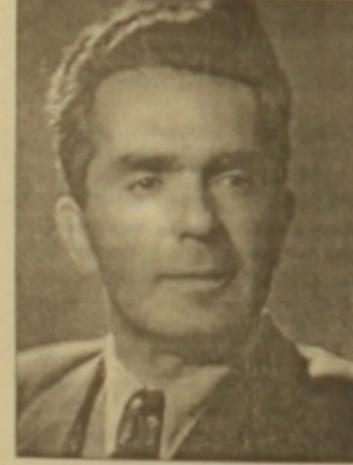
Այդ նույն ինքնակենսագրությունից իմանում ենք, որ Ռուսերը «սովորել եւ ավարտել է Մյասնիկյանի անվան երկրորդ աստիճանի դորոցը»: Նրա ուսուցիչներն էին հայրենական բանասիրության արագ սյուներ Արեւ Տերտրյանը, Մանուկ Աբեղյանը, Գրիգոր Դափնացյանը, ովքեր հետագայում դարձան նրա դասախոսները երեսնի ղեկավար համալսարանի դասախոսները: Այնուհետեւ նա կրթությունը շարունակում է Լեւոն Գրադի փիլիսոփայության եւ լեզվաբանության ինստիտուտի աստիճանաբար: (Պրոֆեսոր Հովհաննեսիանի որդին՝ լեզվաբան Լեւոն Ռուսերի Հովհաննեսիանը, հետեւելով հորը, նույնպես ստացավ դեղագիտական թեզը դասախոսի է Լեւոն Գրադի ղեկավար ղեկավար համալսարանում):

Երեսն վերադառնալուց հետո Ռ. Հովհաննեսիանը սկսում է աշխատել ԵՊՀ-ում, դասախոսական աշխատանքը համաեղելով գիտական հետ, միաժամանակ՝ գիտական գծով դրոճեցող էր: 1957 թվականին, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների խոսքերում կադրակազմում, երեսնի ղեկավարի անվան մանկավարժական ինստիտուտը երեք ֆակուլտետներով ներգրավվեց ղեկավար համալսարանի կազմում: Բնականաբար, ուս գրականության ամբիոնը էլ մտավ համալսարանի՝ Ռուսերի Հովհաննեսիանի գլխավորած ուս գրականության ամբիոնի կազմի մեջ: Այդ տարիներին ամբիոնում նրա հետ աշխատում էին Նաե Մանուկյանը՝ «ժողովրդականացում» նշանավոր գիտնականներ Տ. Ս. Հախումյանը, Չ. Ի. Յախումյանը, Ե. Ա. Եսայանը, Ն. Ե. Վարդապետյանը, Գ. Ն. Սալախյանը, Ս. Ա. Եղիկյանը, Ե. Պ. Տիխանյանը:

Ռուսերի Հովհաննեսիանի հետաքրքրությունների քաղաքացի միջակայքն էր ուս գրականության ուսումնասիրման հետ, իսկ առաջին հրատարակված ձեռնարկը՝ «Ռուս գրականության հետազոտություններ», երկար տարիներ օգտագործվում

էր հանրաճանաչության քուտերում: Նա քաղաքական մեկտրակամի համարվում էր, միաժամանակ չափազանց քաղաքացի էր, հիմնալի դասախոս. նրան սիրում եւ հիշում են սաների մի ֆանի սերունդը:

Հոգնելով աշխատանքից, Ռուսերի Հովհաննեսիանը բանաստեղծություններ էր գրում: Հավանաբար նրա մեծագույն սերերը, բացառությամբ ընթացիկի, դեռ հիշում եւ ընկերներն էին: Ռուսերի Հովհաննեսիանի ամենամոտ ընկերները Մկրտիչ Մկրյանն ու Մահալ Բազյանն էին, նրա գործընկերները, երկուսն էլ, ի դեպ, նույն երկրամասում՝ Վան-Վասպուրականում եւ Հասախում ծնվածներ: Ռուսերի Հովհաննեսիանի կից՝ Կիմա Հարությունովյանն, որ անտվար հմայի տեր կին էր, հյուրընկալության արվեստով չէր զիջում ամուսնուն: Ինչպես, ինչպես մարդիկ, այժմ անցնելով Ալիխանյան փողոցի խորում գտնվող Հովհաննեսի-



սյանների երկհարկանի առանձնասան կողով, օրհնում են այն օգախը, որտեղ իրենք ցանկալի հյուր էին: Հոգեհարազատության մթնոլորտը, երբեմնու քույր գիտերային այգում, անկան գինին եւ աշխատանքային հնչող սիրելի մեղեդիները մինչեւ լուսաբաց տրամադրում էին շարունակական գրույցների ու վեճերի: Այստեղ գալիս էին տարբեր սերունդների ներկայացուցիչներ՝ մեկ մյուսից հետաքրքրական ու վառ: Այստեղ կանոնավորապես լինում էր Նաե ուս գրականության ամբիոնում Ռուսերի Հովհաննեսիանի արագա ժառանգորդ՝ դոկտոր Կիմա Հարությունյանը:

«Բելինսկին՝ Գոգոլի ԲՆՈՒՄ» թեզը (1940) հաստատեց Հովհաննեսիանի հետաքրքրությունների ոլորտում «տառակա» ուղղության առաջնությունը: Ուս գրականության եւ արվեստի հանդեպ հեղինակալի խոր սերը հաստատեցին «Լեւոնոսովի կյանքն ու ստեղծագործությունը» (1941), «Հայրենիք եւ ուս գրականությունը» (1942), «Բելինսկու կյանքն ու ԲՆՈՒՄ» (1949) աշխատանքները: Այս հրատարակությունները նախադասարաններին «Ռուս գրականությունը հայ հասարակական մեթի գնահատությամբ» մեծագույն ծնունդը, որը լույս տեսավ հայերեն եւ ռուսերեն (1952): Այնուհետեւ լույս են տեսնում «Ա. Ի. Գոնչարով» (1964), «Լեւ Տոլստոյը եւ հայ գրականությունը» (1964) գրքերը, որ ընկած են «Ռուս գրականության ուրվագծեր» քուտակում դասագրքի հիմքում: Մահվանից երեք տարի առաջ Ռուսերի Հովհաննեսիանը ավարտեց իր վերջին ուսումնասիրությունը՝ «19-րդ դարի ուս գրականության դասախոսությունը», որն էլ դարձավ նրա քաղաքացի արժեքների գիտական եւ մանկավարժական գործունեության ամփոփումը:

Ռ. Հ. Հովհաննեսիանը գլխավորեց ԵՊՀ ուս գրականության ամբիոնը մինչեւ մահ: Նա կյանքից հեռացավ, ունենալով գիտության վասակավոր գործի կոչում, ղեկավար ԵՊՀ դասախոսներ եւ իր մասին թողեց մայրենի հեռանկ:

Ն.Ս.Ս. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

